

AFGANİSTAN'DA İNSANİ DURUM

Vahdettin Kayğan – M. Eyyüp Koca

Referans için: Kayğan Vahdettin-Koca M. Eyüp. "Afganistan'da İnsani Durum". İNSAMER Analiz. 13.09.2021.

 Analiz

Çatışmalar ve işgaller sebebiyle son 30 yılda binlerce sivilin hayatını kaybettiği Afganistan'da, üç milyonu aşkın insan yaralanmış veya sakat kalmıştır. Bugün Afganistan dünyada nüfusuna oranla en fazla sakat barındıran ilk üç ülkeden biri durumundadır.

Savaşın yol açtığı en büyük yıkımlardan biri de yüzbinlerce sivilin yaşadığı bölgeyi terk etmek zorunda kalması olmuştur. En az 3 milyon kişinin yaşadığı yeri bırakarak başka bir bölgede yaşamını sürdürdüğü tahmin edilmektedir. Bu sivilin büyük bölümü

başkent Kabil'e yerleşirken, bir bölümü çevre ülkelere ve Avrupa'ya geçmek üzere Türkiye'ye akın etmiştir. Şu an sadece Türkiye'de geri dönüşü bekleyen Afganların sayısının 300 bini geçtiği bildirilmektedir. İran ve Pakistan gibi komşu ülkelere geri dönüşler ise bu rakamın en az üç katı düzeyinde.

Oluşan karamsar insani bilanço sebebiyle ülkede yaklaşık 18 milyon insan insani yardımlara ihtiyaç duymaktadır. Bunların %70'den fazlasını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Yardıma ihtiyacı olan kesimlerin önemli bir bölümü

uluslararası kuruluşların ulaşamayacağı kırsal bölgelerde yaşamaktadır.

İç göç olarak bu yılın ocak ayından itibaren son 8 ayda yaklaşık 570 bin kişi ülke içinde yer değiştirmiştir. Bununla birlikte, 2018 yılından beri iç göç etmek zorunda kalanlar da hesaba katılınca yaşadığı bölgeyi terk etmek zorunda kalan insanların sayısı da 3 milyonu aşmıştır. Göç etmek zorunda kalan bu insanların büyük kısmı çoğunlukla Kabul, Kandahar ve Herat vilayetlerine göç etmiştir. Ağustos ayında çatışmaların sona ermesi ve ülkede Taliban döneminin başlaması ile birlikte bu bölgelerdeki çoğunlukla kamplarda yaşayan göçmenlerin önemli bir kısmı tekrar memleketlerine dönmeye başlamıştır.

Hali hazırda başkent Kabil'de önemli iki kamp alanı bulunmaktadır. Bunların birinde yaklaşık 500 ailenin diğerinde ise yaklaşık 400 ailenin yaşadığı gözlenmiştir. Kalan bu ailelerin de önemli bir kısmı diğerleri gibi memleketlerine dönmek istese de maddi imkanları olmadığı ve dönecekleri memleketinde evi yıkılmış olduğu için bunu yapamamaktadır. Bu kampların dışında irili ufaklı farklı noktalarda daha az sayıda örneğin 20-25 ailenin barındığı farklı gelişigüzel kamplar da bulunmaktadır. Bu tür alanlar insan yerleşimine uygun olmadığı gibi, her türlü salgın hastalık için de müsait ortam yaratmaktadır. Kabil dışında ülkenin

farklı noktalarında bulunan irili ufaklı kamplarda ise kaç yüz ailenin yaşadığı konusunda net bilgiler elde edilememektedir.

Gıda Yetersizliği: Kriz ve Kuraklık

Afganistan'da bu yıl etkisini çok sert gösteren kuraklık, ülkede gıda yetersizliğini de beraberinde getirmiştir. Zaten son yıllarda ülke halkının gıdaya olan erişimi çatışmalar, ekonomik zorluklar ve güvensizlik gibi faktörlerin etkisiyle kısıtlıyken, kuraklığın oluşturduğu durumla birleşince Afganistan'ın birçok vilayetinde insanlar temel gıdaya çok ciddi derecede muhtaç durumda gözükmektedir. Özellikle ülkede hasat sezonunun sona erip kış mevsiminin başlayacak olması ile birlikte ülkedeki açlık oranının artması beklenmektedir. Ülkede yaklaşık 14 milyon insan yeterli beslenememekte ve acil gıda yardımlarının yapılmaması halinde bu insanların büyük bölümünün ciddi seviyede açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı anlaşılmaktadır.

Afganistan'da temiz suya erişim Afgan halkı için her zaman büyük bir ihtiyaç olmuştur. Ancak son aylarda yaşanan kuraklığın da etkisiyle bu ihtiyaç, halk için daha kritik bir duruma dönüşmüştür. Özellikle ülkenin güneyindeki birçok tarım alanları yeterli oranda suyun olmaması nedeniyle verimsiz bir sezon geçirmiş ve ülkedeki gıda kıtlığının artışında önemli rol oynamıştır.

Çatışmaların sona ermesiyle birlikte İran ve Pakistan gibi komşu ülkelere sığınmış mültecilerin de geri dönmeye başlaması sonrasında ülkedeki gıda ihtiyacının biraz daha artması beklenmektedir. Tüm bu olumsuz koşullar altında ülkede son birkaç ayda gıda fiyatlarındaki artış oranı %30'u aşmıştır.

Ekonomik Durum ve Temel İhtiyaçlar

Uluslararası finansal kurumların Afganistan fonlarını uzun bir süredir askıya almaları sebebiyle ülke içinde yeterli yerel para akışı da sağlanamadığından, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatları oldukça yükselmiş durumdadır. Son birkaç ayda gıda fiyatlarındaki enflasyon oranı %30'ları aşarken zaten fakir olan Afgan toplumu, savaş ortamının sona ermesine rağmen yaşanan siyasi belirsizlikler nedeniyle ekonomik dengelerdeki bozulmanın sıkıntılarını daha fazla hissetmektedir.

Haftalardır kapalı kalan bankalar geçtiğimiz günlerde açılmış olsa da, para çekmenin kişi başı 200 dolar gibi düşük bir tutarla sınırlanması insanların geçim imkanlarını olumsuz etkilemiştir. Ülke dışında ve özellikle Avrupa'da yaşayan aile fertlerinin yaptığı para havaleleri düzenli olarak ulaşmamaktadır.

Birçok kamu personeli de son 2-3 aydır maaş alamadıklarını bu sebeple de ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını

belirtmektedir. Ek olarak ülkedeki yüksek işsizlik durumu da halkın insani durumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Çatışmaların yol açtığı yıkım sadece fiziki koşullarda kendini göstermediği gibi, toplumun yaşadığı travma ülkedeki uyuşturucu bağımlılığını artırmıştır. Uluslararası kaynaklar büyük bölümü ekonomik yoksunluk ve savaş bunalımları sebebiyle olmak üzere Afganistan'da en az 1,5 milyon madde bağımlısı olduğuna işaret etmektedir.

Sivil Kayıplar ve Oluşan Yetim Nüfusu

Yıllardır süren çatışmalar ve yoğun hava saldırıları sebebiyle çok sayıda insan hayatını kaybetti. Rakamlar çok kesin olmamakla birlikte bu sayının yaklaşık 200 bin olduğu bildirilmektedir. Özellikle yaşanan bu kayıplar sonucu çok sayıda yetim nüfusunun oluştuğu gözlenmektedir. Yerel kaynaklara göre Afganistan'da yetim sayısının bir milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, neredeyse 40 yıldır sıcak çatışmalara sahne olan ülkede gerçek rakamın bundan daha yüksek olabileceği ihtimali gözden uzak tutulmamalıdır.

Barınma

Ülkede uzun yıllardır yaşanan çatışmalar ve yoğun hava saldırıları birçok evin ve

diğer sivil yerleşim ve çalışma alanlarının tamamen kullanılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Özellikle çatışmaların yoğun bir şekilde sürdüğü bölgelerden; Kandahar, Helmen, Herat, Ghazni, Badahşan ve Cevzacan kentlerinde birçok sivil yaşam alanı kullanılmaz hale gelmiştir. Zarar gören yerlerin arasında camii, okul, medrese, market, üniversiteler, klinikler ve hastaneler de bulunmaktadır. Bu durumdan dolayı birçok insan göç etmek zorunda kalarak yaşamlarını derme çatma yaptıkları çadırlarda sürdürmektedirler.

Kısıtlı Sağlık Faaliyetleri

Ülkede son aylarda oluşan istikrarsızlık ve ekonomik sıkıntılardan en çok etkilenen

sektörlerden birisi de sağlık sektörü olmuştur. Bölgedeki İHH ekipleri tarafından yapılan hastane ziyaretleri sonrasında elde edilen tespitler, hastanelerin en basit medikal malzemelerden bile yoksun olduğunu, yeterli oranda ilaçların olmadığını ve oksijen tüplerinin dahi çok sınırlı sayıda kaldığını göstermiştir. Yetkililer bazı hastanelerde yeterli medikal imkanlar olmaması sebebiyle iyileşebileceği halde bazı hastaların sakat kaldığını hatta hayatlarını kaybettiğini ifade etmişlerdir. Bazı hastanelerde 200'den fazla hasta yatmakta ve oluşan aşırı kalabalık zaten kıt imkanlarla yürütülen sağlık hizmetlerini neredeyse işlemez hale getirmektedir. Bunun yanı sıra, ülke ekonomisinin kötü olması nedeniyle yatan hastalara yemek verilmesi dahibüyükbirsorunhalinegelmişdurumdadır.